

Sygn. akt I ACa 24/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 7 marca 2014 r.

Sąd Apelacyjny w Krakowie – Wydział I Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Władysław Pawlak
Sędziowie:	SSA Grzegorz Krężolek (spr.) SSA Regina Kurek
Protokolant:	st.sekr.sądowy Urszula Kłosińska

po rozpoznaniu w dniu 7 marca 2014 r. w Krakowie na rozprawie

sprawy z powództwa B. W. (1)

przeciwko (...) SA w W.

o zapłatę

na skutek apelacji strony pozwanej

od wyroku Sądu Okręgowego w Kielcach

z dnia 15 października 2013 r. sygn. akt I C 95/13

1. **oddala apelację;**

2. **zasądza od strony pozwanej na rzecz powódki kwotę 1800 zł (jeden tysiąc osiemset złotych) tytułem kosztów postępowania apelacyjnego**

Sygn. akt : I ACa 24/14

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 15 października 2013r Sąd Okręgowy w Kielcach , w częściowym uwzględnieniu żądania powódki B. W. (1) o zapłatę zadośćuczynienia za doznaną krzywdę ,

- zasądził na jej rzecz od strony pozwanej (...) SA w W. kwotę 40 000 złotych z ustawowymi odsetkami od dnia wyrokowania [pkt 1] ,

- w pozostałej części powództwo oddalił [pkt 2] ,

- nakazał ściąganie z zasądzzonego powódce roszczenia na rzecz Skarbu Państwa - Sądu Okręgowego w Kielcach kwoty 2190,80 zł tytułem nie uiszczonych kosztów sądowych, należnych od nie uwzględnionej części żądania [pkt 3],

- taką samą sumę, tytułem zwrotu kosztów sądowych, zasądził na rzecz Skarbu Państwa tytułem części kosztów sądowych od strony pozwanej [pkt 4],

- zniósł wzajemnie pomiędzy stronami koszty zastępstwa procesowego.

Sąd I instancji ustalił następujące fakty istotne dla rozstrzygnięcia :

W dniu 16 lutego 2007r w miejscowości B. doszło do wypadku, w którym kierujący samochodem marki F. (...) J. M., potrącił prawidłowo idącą krajem drogi, córkę powódki J. H. (1). W następstwie doznanych obrażeń ofiara zdarzenia zmarła po kilku dniach pobytu w szpitalu. Kierowca samochodu, który był związany w dacie wypadku związany ze stroną pozwaną ważnie zawartą umową ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych, został skazany prawomocnym wyrokiem Sądu Rejonowego w Radomsku z dnia 29 sierpnia 2007r, w sprawie o sygnaturze II K 317/07 za przestępstwo z art. V 177 §2 kk w zw. z art. 178 §1 kk na karę czterech lat pozbawienia wolności.

W chwili śmierci poszkodowana miała trzydzieści dwa lata. Mieszkała wraz z mężem w miejscowości oddalonej od domu rodzinnego o 40 kilometrów. Często, średnio raz w tygodniu odwiedzała matkę, troszcząc się o jej stan zdrowia, szczególnie, że z wykształcenia była pielęgniarką. Interesowała się potrzebami pozostałego pięciorga rodzeństwa, kupowała im niezbędną odzież. Była najstarszym z dzieci B. W. (1) i z nią powódkę łączyła szczególnie silna więź osobista. Powódka wiedziała, że na jej pomoc zawsze może liczyć nawet w sytuacji, gdy wyprowadziła się z domu rodzinnego, zawierając związek małżeński. To wsparcie było szczególnie konieczne gdy pierwszy mąż powódki, a ojciec J. H. (1), popełnił samobójstwo.

Matka bardzo przeżyła śmierć córki i do tej pory odczuwa emocjonalny jej brak. Najsilniej negatywnych przeżyć psychicznych wywołanych jej zgonem doświadczała przez kilkanaście miesięcy po jej stracie. Wówczas miała trudności w codziennym funkcjonowaniu nie korzystała jednak z pomocy psychologicznej ani psychiatrycznej. Te negatywne konsekwencje dodatkowo utrwaliły się kiedy zmarła samobójczą śmiercią córka G. nie mogąc poradzić sobie z konsekwencjami zawodu miłośnego.

Następstwem tych zdarzeń było także to, że powódka zdecydowała się na przekazanie gospodarstwa rolnego córce D. z której rodziną wspólnie mieszka ale nie podejmuje już żadnej aktywności. Zdecydowała się na wycofanie z relacji z osobami trzecimi i koncentruje się jedynie na własnym stanie zdrowia i związanymi z nim dolegliwościami.

Rozważania prawne rozpoczął Sąd Okręgowy od uznania za nietrafne stanowiska ubezpieczyciela sprawcy wypadku, który w odpowiedzi na pozew negował swoją odpowiedzialność za wyrównanie uszczerbku niemajątkowego powódki co do zasady. Odwołując się do orzecznictwa Sądu Najwyższego Sąd I instancji uznał za ukształtowane, pooddzielane przez siebie stanowisko zgodnie z którym, w sytuacji gdy zdarzenie miało miejsce przed wejściem w życie normy art. 446 §4 kc, dochodzenie zadośćuczynienia przez najbliższych członków rodziny zmarłego nie jest wyłączone, znajdując swoją podstawę w art. 448 kc w zw z art. 24 §1 kc. o ile zerwana przez zgon wywołany następstwami deliktu sprawcy więź rodzinna była na tyle uprzednio silna, iż jej zerwanie mogło wywołać krzywdę, podlegającą rekompensacie w formie zadośćuczynienia.

W takiej sytuacji nie można także mówić o tym, że członek rodziny zmarłego jest jedynie podmiotem pośrednio poszkodowanym albowiem jego uszczerbek ma swoje rodło w zerwaniu więzi emocjonalnej, która jest identyfikowana z jednym z dóbr osobistych. Zatem, zdaniem Sądu, nie może być uznany za uzasadniony także podnoszony przez ubezpieczyciela argument wywodzony z brzmienia art. 34 ust. 1 ustawy z dnia 22 maja 2003r O ubezpieczeniach obowiązkowych [...], na podstawie którego pozwany twierdził, że zakres jego odpowiedzialności za sprawcę deliktu nie obejmuje obowiązku spełnienia świadczenia dochodzonego pozwem przez B. W. (1).

Rozważając wysokość należnego powódce świadczenia Sąd Okręgowy, po dokonaniu analizy tych ustalonych przez siebie faktów, które służyły określeniu rozmiaru krzywdy, której na skutek śmierci córki doznała oraz nadal doznaje matka zmarłej, ocenił, że kwotą właściwie rekompensującą doznany przez nią uszczerbek jest suma 40 000 złotych.

O oddaleniu żądania w pozostałym zakresie zdecydowały, jak wynika z motywów orzeczenia po pierwsze to, że po przekazaniu gospodarstwa córce D. od niej i członków rodziny powódka doznaje wsparcia także psychicznego, które ogranicza zakresem utrzymujących się nadal negatywnych, w sferze psychicznej, przeżyć związanych ze śmiercią najstarszej córki. Po wtóre to, że powódka wcześniej nie ubiegała się wobec ubezpieczyciela sprawcy wypadku o spełnienie tego świadczenia, a z roszczeniem na drogę sądową zdecydowała się wystąpić dopiero po sześciu latach od daty wypadku, kiedy już te najbardziej dotkliwe jego konsekwencje powódki nie dotyczyły. Elementem ograniczającym rozmiar przyznanego świadczenia było także, że B. W. (1) żyje w skromnych warunkach, wobec czego przyznana kwota będąc dostosowaną także do dotychczasowego poziomu życia uprawnionej nie będzie stanowiła źródła jej nieuzasadnionego wzbogacenia. Odsetki od przyznanej sumy Sąd Okręgowy przyznał od daty wyrokowania uznając, że dopiero na podstawie okoliczności ustalonych w postępowaniu rozpoznawczym można było w sposób właściwy określić rozmiar doznanego przez powódkę uszczerbku. Uznawanie zatem, że ubezpieczyciel był już wcześniej wobec pokrzywdzonej w opóźnieniu w spełnieniu świadczenia byłoby nieuzasadnione.

Podstawą rozstrzygnięcia o kosztach postępowania była norma art. 100 kpc albowiem roszczenie powódki zostało ocenione jako zasadne dokładnie w połowie jej rozmiaru ilościowego.

Apelację od tego orzeczenia złożyła wyłącznie strona pozwana i zaskarżając wyrok Sądu Okręgowego w całości, domagała się jego zmiany poprzez oddalenie powództwa oraz obciążenia B. W. (1) kosztami postępowania za obydwie instancje.

Środek odwoławczy został oparty na zarzutach podważających trafność zastosowanej przez Sąd I instancji wykładni przepisów prawa materialnego a to :

a/ art. 34 ust.1 ustawy z dnia 22 maja 2003r O ubezpieczeniach obowiązkowych [...] wobec obciążenia ubezpieczyciela sprawcy wypadku obowiązkiem spełnienia świadczenia na rzecz powódki mimo, że prawidłowo wyłożona powołana norma nie stanowi ku niemu podstawy,

b/ art. 448 kc w zw z art. 24 §1 kc wobec nietrafnego przyjęcia, że na tej podstawie powódka może skutecznie ubiegać się o przyznanie zadośćuczynienia mającego wyrównać uszczerbek niemajątkowy spowodowany śmiercią córki mimo, że jest śmiercią córki jedynie pośrednio poszkodowana.

W motywach środka odwoławczego ubezpieczyciel powtórzył argumentację jaką posługiwał się w toku postępowania rozpoznawczego przed Sądem I instancji. Ponadto wskazywał na podstawie przeprowadzonej przez siebie analizy faktów ustalonych w postępowaniu, że o ile by przyjąć, iż ci do zasady ubezpieczyciel J. M. miałby odpowiadać za niego, w zakresie określonym przez zadanie powódki, to kwota przyznana jej tytułem zadośćuczynienia jest wygórowana nie odpowiadając rzeczywistemu rozmiarowi doznanej przez nią krzywdy. Prawidłowe określenie jej rozmiaru winno, w ocenie apelującego, prowadzić do uznania za adekwatne świadczenia w wysokości 15 000 – 20 000 złotych.

W odpowiedzi na apelację powódka domagała się jej oddalenia jako pozbawionej usprawiedliwionych podstaw oraz obciążenia ubezpieczyciela kosztami postępowania przed Sądem II instancji.

Rozpoznając apelację Sad Apelacyjny rozważył :

Środek odwoławczy strony pozwanej nie jest uzasadniony i podlega oddaleniu.

Apelacja (...) SA nie opiera się na zarzutach dotyczących sposobu dokonania przez Sąd Okręgowy ustaleń faktycznych, ich kompletności czy też zgodności z treścią zgromadzonego w postępowaniu materiału dowodowego. Tym bardziej pozwala to Sądowi II instancji na uznanie, że ustalenia te są poprawne i przyjmując je w całości za własne.

Nie może być oceniony jako zasadny żaden z zarzutów prawno materialnych na jakich ubezpieczyciel sprawcy wypadku oparł środek odwoławczy .

W pierwszym rzędzie zauważyć jednak trzeba , że apelacja o ile obejmuje swoim zakresem także oddaloną część powództwa B. W. (1) [domagającej się zapłaty zadośćuczynienia w kwocie 80 000 złotych w raz z ustawowymi odsetkami od dnia 5 października 2012r] podlega oddaleniu dlatego , że strona pozwana nie legitymuje się interesem prawnym w zaskarżeniu tej części wyroku Sądu niższej instancji.

Zarzuty naruszenia orzeczeniem poddany kontroli instancyjnej zarówno art. 34 ust. 1 ustawy z dnia 22 maja 2003r O ubezpieczeniach obowiązkowych [...] { jedn. tekst DzU z 2013 poz. 392} oraz art. 448 kc w zw z art. 24 §1 kc nie mogą być uznane za trafne.

Przeciwne tej ocenie stanowisko (...) SA w istocie sprowadza się do tezy , że druga z wymienionych norm nie może stanowić podstawy dla przypisania jej odpowiedzialności za spełnienie na rzecz powódki świadczenia z tytułu zadośćuczynienia dlatego , że przepis art. 34 ust. 1 ustawy z 22 maja 2003r wyłącza odpowiedzialność ubezpieczyciela sprawcy wypadku wobec osób pośrednio tym zdarzeniem pokrzywdzonych , a taką jest osoba powódki w rozstrzyganym sporze.

Zgodnie ze stanowiskiem Sądu Najwyższego , które Sad Apelacyjny podziela , a które należy już uznać za ukształtowane i jednolite norma art. 34 ust. 1 ustawy z dnia 22 maja 2003r nie wyłącza z zakresu odpowiedzialności ubezpieczeniowej zadośćuczynienia dla osoby , która na skutek deliktu sprawcy domaga się wyrównania uszczerbku o charakterze niemajątkowym.

/ por. bliżej powołana jedynie dla przykładu uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 13 grudnia 2012r , sygn.. III CZP 93/12 , powołana za zbiorem Legalis. /

Trzeba zauważyć , że zakres odpowiedzialności ubezpieczyciela jest limitowany zakresem odpowiedzialności sprawcy deliktu , którego następstwem jest krzywda , a nie sposób uznać , że sam sprawca byłby wolny od jej wyrównania , w tym także wtedy, gdy podstawą jego odpowiedzialności jest art. 448 kc w zw z art. 24 §1 kc.

Nie można także ocenić jako za usprawiedliwianego stanowiska strony pozwanej , że B. W. (1) jest osobą pośrednio poszkodowaną w następstwie śmierci jej najstarszej córki. Także z utrwalonego już poglądu orzeczniczego Sądu Najwyższego , który należy zaaprobować wynika , że w odniesieniu do najbliższych członków rodziny zmarłego, dochodzenie wyrównania krzywdy spowodowanej śmiercią nie jest wyłączone także wówczas gdy z uwagi na czas w jakim zdarzenie wywołujące uszczerbek miało miejsce nie może być jego podstawą norma art. 446 §4 kc. Wówczas podstawą taką jest art. 448 kc w zw z art. 24 §1 kc.

/ por. bliżej , wskazany jedynie dla przykładu judykat Sądu Najwyższego z 14 stycznia 2010r , sygn.. IV CSK 307/2009 , powołany za zbiorem Legalis/

W takiej sytuacji naruszonym dobrem osobistym pokrzywdzonego jest istniejąca i pielęgnowana bliska więź pomiędzy nim a członkiem rodziny , która w tragicznych okolicznościach została zerwana przez jego śmierć będącą konsekwencją obrażeń ciała spowodowanych deliktem[ubezpieczonego] sprawcy.

Trzeba przy tym podkreślić , na co trafnie zwrócił uwagę także Sąd Okręgowy w motywach ocenianego orzeczenia , że więź ta musi być szczególnie silna i trwała albowiem tylko wówczas jej zerwanie może wywołać krzywdę podlegającą wyrównaniu poprzez świadczenie zadośćuczynienia. Co do zasady będzie to zatem więź łącząca członków najbliższej rodziny i tylko ona może być zidentyfikowana jako dobro osobiste podlegające ochronie na podstawie art. 448 kc w zw z art. 24 §1 kc.

Fakty ustalone w sprawie dają podstawę do przyjęcia , że przez śmierć najstarszej córki doszło do naruszenia takiego dobra po stronie B. W. (1) i to w sposób przez sprawcę wypadku zawiniony co czyni aktualną odpowiedzialność strony pozwanej za wyrównanie wynikającej stąd szkody niemajątkowej.

Kolejną kwestią wymagającą rozważenia jest wysokość przyznanego jej przez Sąd Okręgowy świadczenia wobec kwestionowania przez stronę pozwaną jego rozmiarów.

Literalne brzmienie mającej w sprawie zastosowanie normy art. 448 kc wskazuje , że określenie wysokości świadczenia z tytułu zadośćuczynienia za krzywdę doznaną w związku z naruszeniem dobra osobistego pozostawione zostało ocenie sędziowskiej , a nadto , że ustawodawca w tym przypadku zrezygnował z realizacji zasady kompensaty pełnej , uznając , że świadczenie to powinno być odpowiednie.

Nie może budzić przy tym wątpliwości , że określenie wysokości tego świadczenia musi opierać się na uwzględnieniu tych wszystkich okoliczności faktycznych ustalonych w sprawie , które mają wpływ na oznaczenie rozmiaru , charakteru oraz trwałości uszczerbku niemajątkowego , który ma podlegać wyrównaniu.

Należy też pamiętać , że przyznana kwota ma zawsze charakter świadczenia jednorazowego , winna zatem uwzględniać także i to , że niejednokrotnie służy wyrównaniu krzywdy , która nadal będzie udziałem dotkniętego nią , w okresie po wydaniu przez Sąd rozstrzygnięcia.

Pozostawienie decyzji o zasadzie przyznania oraz oznaczenia wysokości zadośćuczynienia uznaniu sędziowskiemu ma m . in. to następstwo , że korygowanie przyznanej z tego tytułu sumy w ramach kontroli instancyjnej orzeczenia Sądu niższej instancji może mieć miejsce jedynie wówczas , gdy ocena zgromadzonych w sprawie, relewantnych z punktu widzenia rozstrzygnięcia faktów prowadzi do oceny , że Sąd instancji oceny tej dokonał wadliwie , przyznane świadczenie rażąco zawyżając lub zaniżając . Inaczej nieco rzecz ujmując modyfikacja wysokości tego świadczenia może nastąpić jedynie wówczas , gdy jego dotychczasowa wysokość nie spełnia w sposób oczywisty zasadniczej dla zadośćuczynienia kompensacyjnej jego funkcji.

/ por. także pogląd Sądu Najwyższego wyrażony w judykacie z 21 czerwca 2013r , sygn. I CSK 614/12 , powołanym za zbiorem L./

Sytuacja , która usprawiedliwiałaby tego rodzaju korektę świadczenia na rzecz B. W. (1), przyznanego w zaskarżonym wyroku nie zachodzi.

Z ustaleń faktycznych ustalonych w sprawie których , w ramach środka odwoławczego strona pozwana nie kwestionowała wynika , że śmierci najstarszej córki był dla powódki bardzo traumatycznym przeżyciem , tym bardziej zważywszy na rolę jaką J. H. (1) odgrywała w jej codziennym życiu , będąc dla niej wsparciem , zarówno w codziennych czynnościach / pomoc w pracach polowych i obejściu/ , tych związanych z jej stanem zdrowia i niezbędną opieką / córka była wykształconą pielęgniarką / czy też w zaspokajaniu potrzeb młodszego rodzeństwa , które wspierała chociażby zakupami odzieży.

Nagła starta córki spowodowała , że B. W. odsunęła się od kontaktów z osobami trzecimi , zdecydowała o przekazaniu kolejnej córce gospodarstwa rolnego oraz skoncentrowała się tylko na własnych potrzebach związanych m. in. ze stanem zdrowia. Jak wynikało z przeprowadzonej w sprawie opinii biegłej psycholog mimo znacznego upływu czasu od daty zdarzenia powódka nadal przeżywa konsekwencje tragicznej śmierci córki.

Trzeba także uwzględnić , że te , także w chwili obecnej widoczne następstwa jej śmierci w sferze psychiki powódki zostały spotęgowane kolejnym tragicznym jej przeżyciem związanym z samobójczą śmiercią córki G.. Z pewnością utrwaliło to traumę związaną ze zgonem J. H. w wypadku tym bardziej , że obydwie uśmierci osób najbliższych powódce miały miejsce w stosunkowo nieodległym od siebie czasie dwóch lat.

Utrudniło ono z pewnością także usunięcie ze świadomości powódki negatywnych przeżyć i utrwaliło u niej poczucie zniechęcenia i pustki. Gdy do tego doda, że już wcześniej B. W. (1) nie była wolna od cierpień psychicznych wywołanych samobójczą śmiercią pierwszego męża o stworzenie przyczyn której, jak podawała, środowisko posadzało właśnie ją, czy też zgonami członków jej rodziny generacyjnej, co również nie sprzyjało właściwemu rodzeniu sobie przez powódkę z następstwami wypadku z 2007r. Nie można zatem podzielić stanowiska apelującego, który zarzuca, iż przyznanie B. W. tytułem zadośćuczynienia sumy 40 000 złotych należy kwalifikować jako rażące zawyżenie tego świadczenia.

Z podanych wyżej przyczyn, w uznaniu apelacji za niezasadną, Sąd Apelacyjny orzekł o jej oddaleniu, na podstawie art. 385 kpc.

O kosztach postępowania apelacyjnego Sąd II instancji rozstrzygnął na podstawie art. 98 §1 kpc w z zw z art. 108 §1 i 391 §1 kpc. i wynikającej z niej zasadzie odpowiedzialności za wynik sprawy.

Kwota należna powódce od przeciwnika procesowego z tego tytułu została ustalona, uwzględniając wartość przedmiotu zaskarżenia, na podstawie § 6 pkt 5 w zw. z §12 ust. 1 pkt 2 Rozporządzenia MS w sprawie opłat za czynności radców prawnych [...] z dnia 28 września 2002r [jedn. tekst DzU z 2013 poz. 490].